

The effect of mobbing behaviors on burnout of women's basketball players¹

Mobbing davranışlarının kadın basketbolcuların tükenmişliği üzerine etkisi

Türkan Karık²
Süleyman Murat Yıldız³

Abstract

This research was conducted in order to examine the effect of mobbing behaviors on the occupational burnout of women's basketball players. The research mainly looked into the effects of different dimensions of mobbing, namely as person-related mobbing, work-related mobbing and physically intimidating mobbing, on the emergence of emotional/physical exhaustion and devaluation as well as reduced sense of accomplishment among women's basketball players.

The study used the NAQ-F (Negative Acts Questionnaire—Football) scale developed by Yıldız (2015a) to measure mobbing and the ABQ (Athlete Burnout Questionnaire) scale developed by Raedeke and Smith (2001) to measure burnout. Data was gathered from a sample of basketball players (n=97) in the Turkish Women's Premier Basketball League. Exploratory factor analysis, correlation analysis and regression analysis were utilized for the evaluation of data.

The study indicated that person-related mobbing and work-related mobbing had a significant and positive effect on basketball players' burnout. The emotional/physical exhaustion of basketball players and reduced sense of accomplishment were found to be

Özet

Bu çalışma, mobbing davranışlarının kadın basketbolcuların mesleki tükenmişliği üzerine etkisinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada temel olarak mobbing boyutlarından olan kişi ilişkili mobbing, iş ilişkili mobbing ve fiziksel korkutucu mobbingin kadın basketbolcuların duygusal tükenmesi, duyarsızlaşması ve başarıda düşüş hissine olan etkisi ele alınmıştır.

Çalışmada veri toplama aracı olarak, mobbing için Yıldız (2015a) tarafından geliştirilen NAQ-F ölçeği (Negative Acts Questionnaire—Football), tükenmişlik için Raedeke ve Smith (2001) tarafından geliştirilen ABQ ölçeği (Athlete Burnout Questionnaire) kullanılmıştır. Kullanılan veriler Türkiye Kadınlar Basketbol 1. Liginde yer alan basketbol takımlarında görev yapan oyunculardan (n=97) elde edilmiştir. Verilerin analizinde, açımlayıcı faktör analizi, korelasyon analizi ve regresyon analizi kullanılmıştır.

Çalışmanın sonucunda kişi ilişkili mobbing ile iş ilişkili mobbingin oyuncuların tükenmişliğini anlamlı ve pozitif olarak etkilediği görülmüştür. Oyuncuların duygusal/fiziksel tükenmesi ve başarıda düşüş hissine “kişi ilişkili mobbing” ile “iş ilişkili mobbing” etki ederken, duyarsızlaşmasına sadece “iş ilişkili mobbing”in

¹ This study has been summarized from the Master Thesis of Türkan Karık at Mugla Sıtkı Kocman University Institutes of Health Sciences, Department of Physical Education and Sports.

² Master of Sport Science, turkankarik@yahoo.com.tr

³ Associate Professor, Mugla Sıtkı Kocman University, Faculty of Sport Sciences, smyildiz@gmail.com

affected by person-related mobbing while the development of devaluation was positively correlated only with work-related mobbing.

etki ettiği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mobbing, Tükenmişlik, Basketbol.

Keywords: Mobbing, Burnout, Basketball.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

GİRİŞ

Yoğun rekabet ortamında bulunan organizasyonların hedeflerine ulaşabilmesi büyük ölçüde başarılı ve istikrarlı çalışanlara bağlıdır. Çalışanların davranışlarının bir organizasyonun etkinliği ve verimliliği üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, bu davranışlara yön veren olguların yöneticiler tarafından dikkate alınması önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerekli bilgi ve becerilere sahip çalışanların tek başına varlığı işletmelerin başarısı için yeterli görülmemektedir. İşletmelerin varlıklarını sürdürebilmesi, çalışanların mutluluğu ile yakından ilişkilidir. Dolayısıyla çalışanların birbirlerine karşı olumlu tutum ve davranışlar sergilemesi işletmelerin istikrarlı başarısı için hayati bir öneme sahiptir (Alkan, 2011).

İş hayatında çalışanları olumsuz etkileyen olguların başında mobbing ve tükenmişlik gelmektedir. Bu iki olgu işyerinde yaşanan ve çözülmesi gereken önemli faktörler arasında görülmektedir. Leymann (1996) mobbingi, çalışma hayatında, bir ya da birkaç kişi tarafından genelde tek bir kişiye sistematik biçimde uygulanan düşmanca ve etik olmayan iletişim şekli ile kişiyi çaresiz ve savunmasız bırakmak; devamlı mobbing hareketleri ile kişiyi itilmiş olduğu bir pozisyonda tutmak şeklinde açıklamaktadır (Altuntaş, 2010). Maslach ve Jackson (1981) tükenmişliği, işi gereği yoğun duygusal taleplere maruz kalan ve sürekli diğer insanlarla yüz yüze çalışmak durumunda olan kişilerde görülen fiziksel bitkinlik, uzun süreli yorgunluk, çaresizlik ve umutsuzluk duygularının, yapılan işe, hayata ve diğer insanlara karşı olumsuz tutumlarla yansması ile oluşan psikolojik bir sendrom olarak tanımlamaktadır (Bolat, 2011).

İşyerlerinde mobbingin ve tükenmişliğin görülme sıklığı gün geçtikçe artmakta, bununla beraber yapılan araştırmalar da hız kazanmaktadır. Varhama ve Björkqvist (2004) belediye çalışanları üzerinde, Einarsen, Matthiesen ve Skogstad (1998) hemşireler üzerinde, Granau (2007) çeşitli meslek grupları üzerinde, Yıldız (2015a) ise profesyonel futbolcular üzerinde “işyerinde mobbing” ve “mesleki tükenmişlik” arasındaki ilişkileri incelemiştir. Yapılan bu araştırmalar mobbing ve tükenmişlik arasındaki ilişkileri ortaya koyarak, olumsuz durumların önlenmesi için uygun yöntemleri bulmaya çalışmışlardır.

Literatürde, mobbing ve tükenmişlik olguları arasındaki ilişkilere yönelik son yıllarda çeşitli alanlarda yapılmış araştırmalara rastlansa da, spor sektöründe bu olgular arasındaki ilişkiyi inceleyen

araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışma iş yerinde mobbing davranışlarının basketbolcuların tükenmişliği üzerine etkilerini ele almakta ve özel olarak basketbol kulüpleri içerisinde (bir takım arkadaşı, antrenör veya kulüp yöneticisi tarafından uygulanan) mobbing davranışlarının kadın basketbolcuların tükenmişliğini nasıl etkilediğine odaklanmaktadır. Spor sektörüne seyir açısından önemli katkılar sunan kadın basketbol takımlarının başarılı performans sergileyerek seyircileri tatmin etmeleri öncelikle kendilerinin fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı olmalarına bağlıdır. Bu bağlamda oyuncuları strese sokacak her türlü olumsuz durumun engellenmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada mobbing davranışlarının kadın basketbolcuların tükenmişliği üzerine olan etkilerinin belirlenmesi, kulüp yöneticilerine ve antrenörlere oyuncularını daha sağlıklı ve başarılı yönetebilme açısından önemli katkılar sağlayacaktır. Bu çerçevede, “mobbing davranışlarının kadın basketbolcuların tükenmişliği üzerine etkilerinin belirlenmesi” bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma genel tarama modeline göre yürütülmüştür. Tarama modeli, geçmişte gerçekleşmiş bir durumu ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu şekliyle tanımlanmaya çalışılır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2005:77,79).

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak, mobbing için NAQ-F ölçeği (Negative Acts Questionnaire—Football), tükenmişlik için ABQ ölçeği (Athlete Burnout Questionnaire) kullanılmıştır. NAQ-F Yıldız (2015a) tarafından geliştirilmiş 12 maddelik, ABQ ise Raedeke ve Smith (2001) tarafından geliştirilmiş 15 maddelik ölçektir. NAQ-F ölçeğinde yer alan “futbol” ifadeleri ile ABQ ölçeğinde yer alan “spor” ifadeleri basketbol ifadelerine dönüştürülmüştür. Her iki ölçek Likert tipi (1=Hiçbir zaman, 2=Nadiren, 3=Ara sıra, 4=Çoğu zaman, 5=Her zaman) beşli dereceden oluşmaktadır. Ölçekler önce Türkçe’ye çevrilerek alan uzmanlarına kontrol ettirilmiştir. Daha sonra küçük düzeltmeler yapıldıktan sonra uygulama formu haline getirilmiştir.

Örnekleme

Çalışmada kullanılan veriler Türkiye Kadınlar Basketbol 1. Liginde yer alan basketbol takımlarında görev yapan oyunculardan elde edilmiştir. Oyuncuların görev aldığı kulüpler şunlardır: Adana Botaş Spor Kulübü, Beşiktaş Spor Kulübü, Canik Belediye Spor Kulübü, Ceyhan Belediye Spor Kulübü, Fenerbahçe Spor Kulübü, Galatasaray Odeabank, Homend Antakya Belediye Spor Kulübü, İstanbul Üniversitesi Spor Kulübü, Kayseri Kaski Spor Kulübü, Konak Belediyesi Spor Kulübü, Mersin Büyükşehir Belediye Spor Kulübü, Orduspor Sportif Faaliyetler A.Ş., Tarsus Belediye Spor Kulübü, T.E.D. Ankara Kolejliler Spor Kulübü.

Ölçek formları kulüplerden/antrenörlerden alınan izin ile, gizliliğe önem verilerek, basketbol oyuncularına dağıtılmış ve iki hafta içerisinde yanıt vermeleri istenmiştir. Başlangıçta dağıtılan 210 ölçek formunun 118'i geri dönmüştür (%56.2). Yapılan incelemelerde hatalı görülen 21 form analizlere dahil edilmemiş, tam olarak doldurulan 97 ölçek formu analiz için uygun bulunmuştur.

İstatistiksel Analiz

Ölçeklerin basketbol branşında uygulanmasından dolayı bu ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirliğe tekrar bakılmasında fayda görülmüştür. Ölçeklerin geçerliliğini tespit etmek için açımlayıcı faktör analizi uygulanmış, güvenilirliği için Cronbach alpha katsayısı hesaplanmıştır. Ardından değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için korelasyon ve çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Demografik Özellikler

Çalışmaya katılan kadın basketbolcuların çoğu bekar (92.8%). Eğitim durumuna göre üniversitede okuyan veya üniversite mezunu (76%) olanlar çoğunluğu oluşturmaktadır. Yaş ortalamaları 23.9 olan basketbolcuların “şu an oynadığı kulüpte bulunma yılı” ortalaması 3.41, “toplam basketbol oynama yılı” ortalaması ise 12.7'dir. Takımdaki pozisyonlarına göre basketbolcuların %41.2'si genelde ilk beşte yer almakta, %55.7'si genelde yedek olarak müsabakaya çıkmakta ve %3.1'i ise genelde kadroya girememektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Kadın Basketbolcuların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Medeni Durum	f	%
Evli	7	7.2
Bekar	90	92.8
<i>Toplam</i>	97	100
Eğitim Durumu	f	%
Lise	23	23.7
Üniversite okuyor/mezun	74	76.3
<i>Toplam</i>	97	100
Takımdaki Pozisyon Durumu	f	%
Genelde ilk 5	40	41.2
Genelde yedek	54	55.7
Genelde kadro dışı	3	3.1
<i>Toplam</i>	97	100
Diğer Değişkenler	X	SS
Yaş	23.9	4.98
Şu an oynadığı kulüpte bulunma yılı	3.41	3.10
Toplam basketbol oynama yılı	12.7	4.13

Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

NAQ-F Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları

İlk olarak, NAQ-F ölçeğinin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's Sphericity testi ile incelendi. Test sonuçlarına göre ölçeğin KMO değeri (0.912) mükemmel düzeydedir, Bartlett's Sphericity testi sonucu ise anlamlıdır ($\chi^2=240.190$; $df=66$; $P=0.000$). Bu sonuçlar faktör analizinin uygun olduğunu göstermektedir. Sonraki aşamada ölçeğe Varimax rotasyonu ile temel bileşenler analizi uygulandı. Analiz sonucunda 6 maddenin ilk boyuta (kişi ilişkili mobbing) yüklendiği, 3 maddenin ikinci boyuta (iş ilişkili mobbing) yüklendiği, 3 maddenin ise üçüncü boyuta (fiziksel korkutucu mobbing) yüklendiği görüldü. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri 0.567 ile 0.862 arasında değişmektedir. Ayrıca ölçeğin Cronbach's Alpha (iç tutarlılık) katsayısının 0.828 olduğu tespit edildi. Bu sonuç ölçeğin "yüksek derecede güvenilir" olduğunu göstermektedir.

ABQ Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Sonuçları

İlk olarak, ABQ ölçeğinin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's Sphericity testi ile incelendi. Test sonuçlarına göre ölçeğin KMO değeri (0.880) iyi düzeydedir, Bartlett's Sphericity testi sonucu ise anlamlıdır ($\chi^2=700.480$; $df=105$; $P=0.000$). Bu sonuçlar faktör analizinin uygun olduğunu göstermektedir. Sonraki aşamada ölçeğe Varimax rotasyonu ile temel bileşenler analizi uygulandı. Analiz sonucunda ölçeğin üç boyuta ayrıldığı ve her boyuta 5'er maddenin yüklendiği görüldü. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri 0.581 ile 0.882

arasında değişmektedir. Ayrıca ölçeğin Cronbach's Alpha (iç tutarlılık) katsayısının 0.877 olduğu tespit edildi. Bu sonuç ölçeğin "yüksek derecede güvenilir" olduğunu göstermektedir.

Değişkenlerin Korelasyon Analizi Sonuçları

Korelasyon sonuçlarından, tükenmişliğin kontrol değişkenlerinden sadece "yaş" ($r=0.214$) ve "toplam basketbol oynama yılı" ($r=0.212$) ile anlamlı ($P<0.05$) ve pozitif ilişkili olduğu görülmektedir. Ancak ilişki düzeyi zayıftır. Ayrıca, tükenmişlik "mobbing" ($r=0.542$), mobbingin alt boyutlarından "kişi ilişkili mobbing" ve "iş ilişkili mobbing" ile de anlamlı ve pozitif ilişkilidir ($P<0.01$). Tükenmişliğin bu değişkenlerle ilişkisi orta düzeydedir (Tablo 2).

Tablo 2. Değişkenlerin Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	X	SS	1	2	3	4	5	6
1 Medeni durum	1.92	0.26	1					
2 Yaş	23.97	4.98	-.258*	1				
3 Eğitim	2.76	0.42	-.062	.252*	1			
4 Şuan kulüpte oynama yılı	3.41	3.10	.050	-.211*	-.326**	1		
5 Toplam basketbol oynama yılı	12.73	4.13	-.357**	.779**	.317**	-.123	1	
6 Takımdaki pozisyon durumu	1.61	0.54	.097	-.434**	-.168	.069	-.426**	1
7 Kişi ilişkili mobbing	1.78	0.35	.055	.068	.172	.036	.150	-.016
8 İş ilişkili mobbing	1.67	0.49	.093	-.014	.266**	-.100	.060	.112
9 Fiziksel korkutucu mobbing	1.32	0.67	-.049	.027	-.012	-.062	-.039	.045
10 Başarıda düşüş hissi	1.75	0.58	-.102	.134	.128	-.163	.200*	.172
11 Duygusal/fiziksel tükenme	1.81	0.52	-.049	.185	.103	-.115	.178	.054
12 Duyarsızlaşma	1.41	0.46	-.174	.230*	.113	-.128	.147	.018
13 Mobbing	1.64	0.58	.064	.045	.222*	-.031	.116	.046
14 Tükenmişlik	1.66	0.31	-.126	.214*	.139	-.164	.212*	.105

* $P<0.05$; ** $P<0.01$

Tablo 2. Değişkenlerin Korelasyon Analizi Sonuçları (Devam)

Değişkenler	X	SS	7	8	9	10	11	12	13
1 Medeni durum	1.92	0.26							
2 Yaş	23.97	4.98							
3 Eğitim	2.76	0.42							
4 Şuan kulüpte oynama yılı	3.41	3.10							
5 Toplam basketbol oynama yılı	12.73	4.13							
6 Takımdaki pozisyon durumu	1.61	0.54							
7 Kişi ilişkili mobbing	1.78	0.35	1						
8 İş ilişkili mobbing	1.67	0.49	.476**	1					
9 Fiziksel korkutucu mobbing	1.32	0.67	.148	.184	1				
10 Başarıda düşüş hissi	1.75	0.58	.400**	.541**	.048	1			
11 Duygusal/fiziksel tükenme	1.81	0.52	.416**	.417**	.095	.521**	1		
12 Duyarsızlaşma	1.41	0.46	.296**	.397**	.035	.471**	.651**	1	
13 Mobbing	1.64	0.58	.894**	.771**	.395**	.501**	.470**	.369**	1
14 Tükenmişlik	1.66	0.31	.449**	.549**	.072	.824**	.859**	.821**	.542**

Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Duyusal/Fiziksel Tükenme ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Burada duygusal/fiziksel tükenme bağımlı değişken, kişi ilişkili mobbing, iş ilişkili mobbing ve fiziksel korkutucu mobbing ile birlikte kontrol değişkenleri bağımsız değişken olarak çoklu regresyon analizine sokulmuştur. Analiz sonucunda, duygusal/fiziksel tükenmenin bağımsız değişkenler içerisinde sadece “kişi ilişkili mobbing” ($\beta=0.288$; $P<0.01$) ve “iş ilişkili mobbing” ($\beta=0.295$; $P<0.01$) değişkenleri ile sebep sonuç ilişkisi bulunmuştur. Öte yandan, duygusal/fiziksel tükenmenin diğer değişkenlerle herhangi bir sebep sonuç ilişkisi görülmemiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Duyusal/Fiziksel Tükenme ile Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Standartlaş-tırılmamış Katsayılar		Standartlaş-tırılmış Katsayılar	t	P
	Beta	Standart Hata	Beta		
Medeni durum	-.114	.223	-.050	-.510	.611
Yaş	.025	.018	.211	1.398	.166
Eğitim	-.125	.143	-.091	-.876	.383
Şuan kulüpte oynama yılı	-.017	.019	-.087	-.889	.377
Toplam basketbol oynama yılı	.020	.023	.001	.015	.989
Takımdaki pozisyon durumu	.122	.111	.114	1.100	.274
Kişi ilişkili mobbing	.360	.132	.288	2.730	.007**
İş ilişkili mobbing	.295	.109	.295	2.705	.008**
Fiziksel korkutucu mobbing	-.040	.177	-.021	-.226	.822

$R^2=0.289$; Düzeltilmiş $R^2=0.215$; $F=3.928$; $P=0.000$; ** $P<0.01$

Duyarsızlaşma ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Burada duyarsızlaşma bağımlı değişken, kişi ilişkili mobbing, iş ilişkili mobbing ve fiziksel korkutucu mobbing ile birlikte kontrol değişkenleri bağımsız değişken olarak çoklu regresyon analizine sokulmuştur. Analiz sonucunda, duyarsızlaşmanın kontrol değişkenleri içerisinde sadece “medeni durum” ($\beta=-0.218$; $P<0.05$) ve “yaş” ($\beta=0.396$; $P<0.05$) değişkenleri ile sebep sonuç ilişkisi bulunmuştur. Bekar olma duyarsızlaşmayı azaltıcı bir sebep, yaşın yükselmesi ise duyarsızlaşmayı artırıcı bir sebep olarak görülmektedir. Duyarsızlaşmanın mobbingin alt boyutları içerisinde sadece “iş ilişkili mobbing” ($\beta=0.380$; $P<0.01$) değişkeni ile sebep sonuç ilişkisi bulunmuştur. Öte yandan, duyarsızlaşmanın diğer değişkenlerle herhangi bir sebep sonuç ilişkisi görülmemiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Duyarsızlaşma ile Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Standartlaş-tırılmamış Katsayılar		Standartlaş-tırılmış Katsayılar	t	P
	Beta	Standart Hata	Beta		
Medeni durum	-.437	.198	-.218	-2.214	.029*
Yaş	.041	.016	.396	2.628	.010*
Eğitim	-.075	.127	-.061	-.589	.557
Şuan kulüpte oynama yılı	-.011	.016	-.063	-.642	.522
Toplam basketbol oynama yılı	-.032	.020	-.254	-1.596	.114
Takımdaki pozisyon durumu	.058	.098	.061	.595	.553
Kişi ilişkili mobbing	.185	.117	.167	1.585	.117
İş ilişkili mobbing	.338	.097	.380	3.495	.001**
Fiziksel korkutucu mobbing	-.164	.157	-.098	-1.049	.297

$R^2=0.291$; Düzeltilmiş $R^2=0.218$; $F=0.3970$; $P=0.000$; * $P<0.05$; ** $P<0.01$

Başarıda Düşüş Hissi ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Burada başarıda düşüş hissi bağımlı değişken, kişi ilişkili mobbing, iş ilişkili mobbing ve fiziksel korkutucu mobbing ile birlikte kontrol değişkenleri bağımsız değişken olarak çoklu regresyon analizine sokulmuştur. Analiz sonucunda, başarıda düşüş hissini bağımsız değişkenler içerisinde “takımdaki pozisyon durumu” ($\beta=0.231$; $P<0.05$) ile “kişi ilişkili mobbing” ($\beta=0.204$; $P<0.05$) ve “iş ilişkili mobbing” ($\beta=0.451$; $P<0.01$) değişkenleri ile sebep sonuç ilişkisi bulunmuştur. Kadroya girememeye durumu başarıda düşüş hissini artırıcı bir sebep olarak görülmektedir. Öte yandan, başarıda düşüş hissini diğer değişkenlerle herhangi bir sebep sonuç ilişkisi görülmemiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Başarıda Düşüş Hissi ile Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Standartlaş-tırılmamış Katsayılar		Standartlaş-tırılmış Katsayılar	t	P
	Beta	Standart Hata	Beta		
Medeni durum	-.273	.231	-.105	-1.182	.240
Yaş	.010	.018	.077	.563	.575
Eğitim	-.176	.148	-.111	-1.187	.239
Şuan kulüpte oynama yılı	-.031	.019	-.142	-1.601	.113
Toplam basketbol oynama yılı	.026	.023	.158	1.100	.275
Takımdaki pozisyon durumu	.284	.114	.231	2.481	.015*
Kişi ilişkili mobbing	.293	.137	.204	2.144	.035*
İş ilişkili mobbing	.519	.113	.451	4.589	.000**
Fiziksel korkutucu mobbing	-.187	.183	-.087	-1.024	.309

$R^2=0.422$; Düzeltilmiş $R^2=0.363$; $F=7.069$; $P=0.000$; * $P<0.05$; ** $P<0.01$

Tükenmişlik ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Burada tükenmişlik bağımlı değişken, kişi ilişkili mobbing, iş ilişkili mobbing ve fiziksel korkutucu mobbing ile birlikte kontrol değişkenleri bağımsız değişken olarak çoklu regresyon analizine sokulmuştur. Analiz sonucunda, tükenmişliğin bağımsız değişkenler içerisinde sadece “kişi ilişkili mobbing” ($\beta=0.264$; $P<0.01$) ve “iş ilişkili mobbing” ($\beta=0.454$; $P<0.01$) değişkenleri ile sebep sonuç ilişkisi bulunmuştur. Öte yandan, tükenmişliğin diğer değişkenlerle herhangi bir sebep sonuç ilişkisi görülmemiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Tükenmişlik ile Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Standartlaş- tırılmamış Katsayılar		Standartlaş- tırılmış Katsayılar		t	P
	Beta	Standart Hata	Beta			
Medeni durum	-.275	.165	-.144		-1.666	.099
Yaş	.026	.013	.257		1.942	.055
Eğitim	-.125	.106	-.108		-1.184	.240
Şuan kulüpte oynama yılı	-.019	.014	-.121		-1.404	.164
Toplam basketbol oynama yılı	-.002	.017	-.017		-.124	.902
Takımdaki pozisyon durumu	.155	.082	.171		1.891	.062
Kişi ilişkili mobbing	.279	.098	.264		2.863	.005**
İş ilişkili mobbing	.384	.081	.454		4.756	.000**
Fiziksel korkutucu mobbing	-.131	.131	-.082		-.999	.321

$R^2=0.455$; Düzeltilmiş $R^2=0.398$; $F=8.059$; $P=0.000$; * $P<0.05$; ** $P<0.01$

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada mobbing davranışlarının kadın basketbolcuların mesleki tükenmişliği üzerine etkisi incelenmiştir. Değişik sektörlerde, iş yerinde mobbing davranışlarının çalışanların tükenmişliği üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar bulunsada bu araştırmalar oldukça sınırlıdır. Spor sektöründe ise sadece futbol alanında yapılmış bir araştırma bulunmaktadır. Dolayısıyla Türkiye Kadınlar Basketbol 1. Liginde yer alan basketbol takımlarında görev yapan oyuncular üzerine gerçekleştirilen bu çalışma genelde yönetim literatürüne, özelde ise spor literatürüne katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmada yer alan mesleki tükenmişliğin alt boyutları incelendiğinde, oyuncuların duygusal/fiziksel tükenmelerine etki eden değişkenlerin sadece “kişi ilişkili mobbing” ile “iş ilişkili mobbing” olduğu görülmektedir. Oyuncuların duyarsızlaşmalarına ise sadece “iş ilişkili mobbing” ile kontrol değişkenlerinden yaş ve medeni durum etki etmektedir. Yaşın yükselmesi duyarsızlaşmayı

artırıcı bir neden iken, bekar olma duyarsızlaşmayı azaltıcı bir neden olarak görülmektedir. Buradan yüksek yaşa sahip olan oyuncuların daha fazla duygusal oldukları ve duyarsızlaşmada daha hassas oldukları; bekarların ise evlilere göre daha az duyarsızlaştıkları anlaşılmaktadır. Bekarların evlilere göre daha az duyarsızlaşması belki de aile sorumluluğu olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Oyunculara başarıda düşüş hissinin oluşmasında “kişi ilişkili mobbing” ile “iş ilişkili mobbing” etkili olmaktadır. Bununla beraber kontrol değişkenlerinden oyuncuların “takımdaki pozisyon durumu” da etki etmektedir. Kadroya giremeyen oyunculara daha fazla başarıda düşüş hissi oluşmaktadır.

Oyuncuların genel olarak mesleki tükenmişlikleri ele alındığında sadece “kişi ilişkili mobbing” ile “iş ilişkili mobbing”in etkili olduğu görülmektedir. Örneğin dışlanma ve küçümsenme gibi kişiye yönelik kötü davranışlar, hakların verilmemesi gibi işe yönelik kötü davranışlar oyuncuların mesleki tükenmişlik düzeylerini etkilemektedir. Çeşitli sektörlerde ve mesleklerde yapılan araştırmalarda işyerinde mobbing davranışlarının mesleki tükenmişliği etkilediğine yönelik yaygın kanıtlar bulunmaktadır.

Granau (2007) çeşitli meslek mensupları üzerinde yaptığı araştırmada iş yerinde mobbing ile mesleki tükenmişlik arasında anlamlı ve pozitif ilişkiler bulmuştur. Alkan, Yıldız ve Bakır (2011) beden eğitimi ve spor öğretmenleri üzerinde, Dikmetaş, Top ve Ergin (2011) doktorlar üzerinde, Einarsen, Matthiesen ve Skogstad (1998) hemşireler üzerinde, Gül, İnce ve Özcan (2011) akademisyenler üzerinde ve Varhama ve Björkqvist (2004) de belediye çalışanları üzerinde benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Diğer taraftan spor sektöründe yapılan benzer araştırmalar ise oldukça sınırlıdır. Yıldız (2015a) tarafından profesyonel futbolcular üzerinde yapılan bir araştırmada mobbingin futbolcuların tükenmişliği üzerinde anlamlı ve pozitif etkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışmadaki bulgular hem spor sektöründeki hem de diğer sektörlerdeki bulgularla örtüşmektedir.

Sonuç olarak, tükenmişliğin çalışanlar üzerindeki olumsuz etkileri (iş performansının ve iş tatmininin düşmesi, işten ayrılma niyetinin artması vb.) göz önüne alındığında (Yıldız, 2015b), tükenmişliğe neden olan işyerinde mobbingin engellenmesi gereken bir konu olduğu açıktır. Mobbinge maruz kalan oyuncuda yaşanan yüksek tükenmişlik yüzünden belki de bir basketbol takımı iyi bir oyuncusunu kaybedebilir, bu da takımın performansını olumsuz etkileyebilir (Yıldız, 2011; Yıldız, 2015a). Dolayısıyla daha başarılı olmak isteyen takımlarda, bu olumsuzluklara meydan vermemek için sosyal bağları kuvvetlendirici bir takım kültürü yaratmak, konuyla ilgili eğitimler vermek yararlı olabilir. Mobbing vakalarının görülmesi durumunda, problemin çözümü için ılımlı, tarafsız, dengeleyici ve liderlik özelliğine sahip olan kişilerin (yönetici, antrenör ve diğer basketbolcular) devreye girmesiyle bu tür olumsuz durumlar minimize edilebilir (Yıldız, 2015a).

Böylece takımdaki sosyal ilişkileri ve takım ahengini bozacak olan bu tür problemler ortadan kaldırılabılır ve takımın başarısının düşmesi engellenebilir.

KAYNAKLAR

- Alkan, E. (2011). Yıldırma (mobbing) davranışlarının beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişliği üzerine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Alkan, E., Yıldız, S.M. ve Bakır, M. (2011). Mobbingin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişliği üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(3), 270-280.
- Altuntaş, C. (2010). Mobbing kavramı ve örnekleri üzerine uygulamalı bir çalışma. *Journal of Yasar University*, 18(5), 2995-3015.
- Bolat, O.İ. (2011). İş yükü, iş kontrolü ve tükenmişlik ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(2), 87-101.
- Dikmetaş, E., Top, M. ve Ergin, G. (2011). An examination of mobbing and burnout of residents. *Turkish Journal of Psychiatry*, 22(3), 137-149.
- Einarsen, S., Matthiesen, S. and Skogstad, A. (1998). Bullying, burnout and well-being among assistant nurses. *The Journal of Occupational Health and Safety-Australia and New Zealand*, 14(6), 563-568.
- Granau, G. (2007). Mobbing and burnout: Are they linked? Doctoral Dissertation, School of Psychology, Walden University.
- Gül, H., İnce, M. ve Özcan, N. (2011). The relationship between workplace mobbing and burnout among academics at a Turkish university. *Research Journal of International Studies*, 18, 118-134.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 15. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Leymann, H. (1996). The content and development of mobbing at work. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5(2), 165-184.
- Maslach, C. and Jackson, S.E. (1981). The measurement of experienced of burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 2(2), 99-113.
- Raedeke, T.D. and Smith, A.L. (2001). Development and preliminary validation of an athlete burnout measure. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 23(4), 281-306.
- Varhama, L.M. and Björkqvist, K. (2004). Conflicts, workplace bullying and burnout problems among municipal employees. *Psychological Reports*, 94, 1116-1124.
- Yıldız, S.M. (2011). The relationship between leader-member exchange and burnout in professional football players. *Journal of Sports Sciences*, 29(14), 1493-1502.
- Yıldız, S.M. (2015a). The relationship between bullying and burnout: An empirical investigation of Turkish professional football players. *Sport, Business, Management: An International Journal*, 5(1), 6-20.
- Yıldız, S.M. (2015b). *Lider-üye etkileşimi, işyerinde mobbing ve mesleki tükenmişlik ilişkisi*. Ankara: Detay Yayınevi.

Extended English Abstract

Workplace mobbing and occupational burnout are the leading factors that negatively effect working people. These are among the most important problems that happen at the workplace and need to be resolved (Alkan, Yıldız and Bakir, 2011). The incidence of workplace mobbing and burnout are increasing day by day, which leads to a rapid increase in the number of new research conducted on this issue.

Although the effects of both workplace mobbing and occupational burnout have been studied in different contexts, no studies have investigated the relationship between mobbing and burnout of women's basketball players in the sports literature. Therefore, the objective of this study was to examine the effect of mobbing behaviors on occupational burnout in the field of basketball and test the hypotheses related to their potential influences. We hypothesized that mobbing will have a significant influence on burnout levels of women's basketball players. The research mainly looked into the effects of different dimensions of mobbing, namely as person-related mobbing, work-related mobbing and physically intimidating mobbing, on the emergence of emotional/physical exhaustion and devaluation as well as reduced sense of accomplishment among women's basketball players.

The study used the NAQ-F (Negative Acts Questionnaire—Football) scale developed by Yıldız (2015a) to measure mobbing and the ABQ (Athlete Burnout Questionnaire) scale developed by Raedeke and Smith (2001) to measure burnout. “Football” words in the NAQ-F scale and “sport” words in the ABQ scale have been converted to basketball word.

Data was gathered from a sample of basketball players ($n=97$) in the Turkish Women's Premier Basketball League. To collect the data, we have distributed 210 questionnaires to the basketball players individually, providing the confidentiality of the collected data. We retrieved 118 completed questionnaires, resulting in 56.2% return rate. After examining the completed questionnaires, we noticed that 21 questionnaires were incomplete; hence, we deleted them from the final sample. Therefore, 97 questionnaires were used for the rest of the analyses to test the hypothesized relationships between the constructs. Demographic analysis of the data showed that the average age of the participants was 23.9, 92.8% were single, 23.7% had high school and 76.3% had college education. These subjects indicated that on average, they have been in the basketball league for 12.7 years and they have been with the same team for 3.41 years, on average.

To assess the dimensionality of the scales used, we used exploratory factor analysis. Cronbach's alphas were calculated to assess the reliabilities of the scales. Correlation analysis was used to determine the relationships among variables. To test the hypothesized effects on burnout, hierarchical regression analysis was performed. Exploratory factor analysis results for NAQ-F showed that factor loadings ranged between 0.567 and 0.862. Moreover, Cronbach's alpha value (0.828) provided strong support for the reliability of the scale. Exploratory factor analysis results for ABQ showed that factor loadings ranged between 0.581 and 0.882. Moreover, Cronbach's alpha value (0.877) provided strong support for the reliability of the scale.

The results of this study indicated that person-related mobbing and work-related mobbing had a significant ($p<0.01$) and positive effect on women's basketball players' burnout. Our findings showed that the emotional/physical exhaustion of basketball players and reduced sense of accomplishment were found to be affected by person-related mobbing while the development of devaluation was positively correlated only with work-related mobbing.

Although both workplace mobbing and occupational burnout constructs have been studied independently in the literature in various disciplines, no studies in sports industry investigated the effect of both constructs on women's basketball players. Motivated by the lack of empirical evidence in the sports literature, this study conceptualized that both mobbing and burnout would have important effects on individual basketball players performance as well as the performance of the overall team. This study reveals that mobbing and burnout can harm women's basketball

players directly and basketball clubs indirectly. Due to high levels of burnout found among players that have been subjected to mobbing, the team might lose a good player, which would negatively affect the performance of the whole team (Yıldız, 2011; Yıldız, 2015a). Therefore, for teams that want to be more successful, it would be advisable to create a team culture that enforces social ties and to organize training programs on the issue in order to prevent these types of incidences. In cases of mobbing, people (administrators, trainers or other players) with geniality, impartiality, balancing and leadership skills can interfere to minimize these problems. This would mitigate these problems that can harm social relations and harmony within the team and prevent any loss in the team success.